

Trælalóg ella økismenning? Fyriskipanin 1777 og føroysk søguskriving

Vísindavøka - 25. September 2015
Sámal Tróndur Finnsson Johansen

Vanlig fatan

"I 1637 (...) ophævedes (...) Artikel 7 i Søjdebrevet (...) som i snart halvfjerde Aarhundrede havde trælbundet (...) jordløse (men i 1777 foranledigede) et flertal af færøske Præster og andre Storbønder en lignende Bestemmelse (...)" (Degn 1934)

"(...) høvuðsætlanin var (...) at útvega bóndunum ódýra arbeiðsmegi og at binda tey ognarleysu (...) soleiðis (...) fekst javnvág í áhugamál bóndanna." (Debes, 2000)

"Folk, der brød reglerne blev straffet med gabestok, fængsel på vand og brød, eller med andre tilfældige straffe efter omstændighederne." (Nolsøe og Jespersen, 2014)

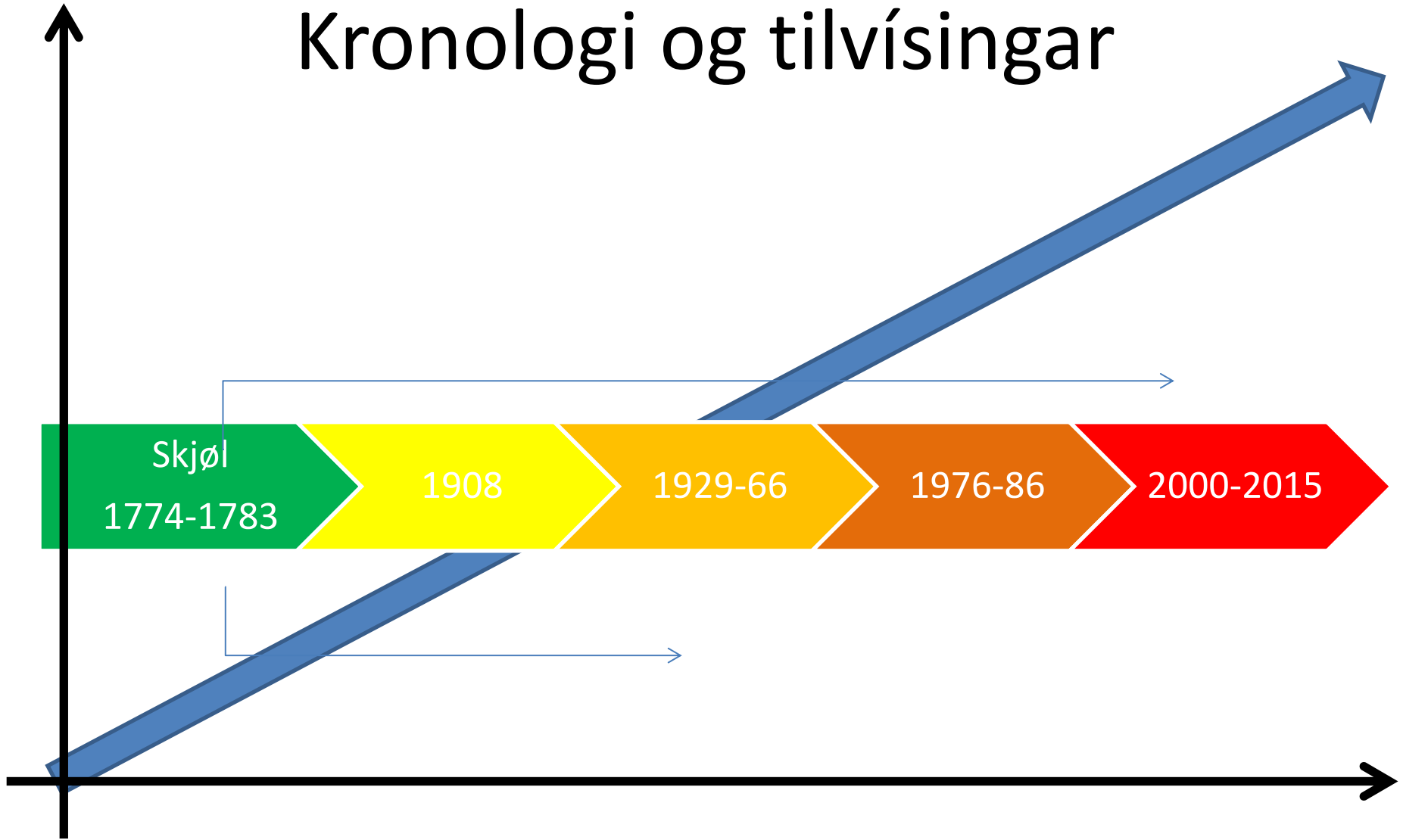
"Úrslitið var lógin frá 1777, sum millum manna varð rópt trælalógin." (Joensen, 2015)

Spurnartekin við ‘vanligu fatanina’ ‘Hví ekki trælalóg?’

- 1) Samfelagsgongdin (tiltøk og hendingar) síðst í 1700-talinum**
- 2) Innihaldi í fyriskipanini 1777**
- 3) Grundarlagi undir ‘trælalógsfatanini’**
- 4) Nýggjar skjalarannsóknir (3 søgur úr arkivinum)**

Kronologi og tilvísingar

Trælalóg

Skjøl
1774-1783

1908

1929-66

1976-86

2000-2015

Ikki trælalóg

Politirættur í Havn - 3. og 4. august 1778 (§10)

Oversigt over politiret, sat i Tórshavn 3. og 4. august 1778

Navn	Anklage	Forsvar	Dom/straf
Jacob Abrahamsen	Bosat i Tórshavn trods forbud af landfogeden.	Han og konen var for syge til tjeneste på landet. Husejer i byen.	½ års arbejde på skansen eller tjeneste i Eysturoy. 5 skind bøde.
Malene Niclasdatter	Ikke fulgt hverken dom om at gå i tjeneste eller påmindelse herom.	Dårlig løn i forrige tjeneste.	Antog tjeneste påvist af landfogeden, hvorved dom bortfaldt.
Maren Danielsdatter	Havde hverken søgt tjeneste på landet eller i Tórshavn.	Moder og madmoder havde brug for hendes hjælp.	Antog tjeneste påvist af landfogeden, hvorved dom bortfaldt.
Morten Michelsen	Forladt tjeneste i utide. Fæstet tjeneste i Tórshavn uden tilladelse.	Forsvar ikke noteret i protokol.	5 skind i bøde for manglende tilladelse. Pålagt at søge tilladelse til at fæste tjeneste.
Sunnevad Michelsdatter	Ingen ansøgning om tilladelse til at fæste tjeneste i Tórshavn.	Uvidende om kravet i forordningen.	5 skind i bøde for manglende tilladelse. Forblev i tjenesten.
Sidsel Joensdatter	Fæstet tjeneste i Tórshavn uden at søge tilladelse fra myndighed.	Uvidende om kravet i forordningen. Harme over behandling ved forrige tjenestegård.	5 skind i bøde for manglende tilladelse. Forblev i tjenesten.
Jacob Joh.sen	Stævning ikke formuleret i protokol.	Broder, som var smed, havde brug for hans hjælp.	Ingen straf. Forblev i tjeneste hos broderen.
Anna Olesdatter	Ikke taget tjeneste trods myndighedernes tilsigelse herom	Var skrøbelig og havde aldrende forældre, der havde brug for hende.	Ingen straf. Slap for at gå i tjeneste andre steder.

Tænastugentan Magga Heinadóttir

1778 Mál: Heine Pedersen/Cathrine Clemendsdatter (og sýslumannin) vs. Joen Andersen

*“(F)orord: af 21 maii 1777 intenderer til landets beste ey allene at læse leedige Persohner skal tage tieneste, men (...) hvor der (...) findes for mange (...) deles paa de som har for faae”
(Løgtingsprotokoll 1776-1783)*

(...) paalægges ey allene Sysselmændene at anholde løsgjængere (men) paasee at ingen haver flere i sin tieneste end De behøver naar andre der under skal liide (...)” (Løgtingsprotokoll 1776-1783)

Tænastufólkateljing 1780, §11

“Tofte Mænd (...) nægtede at angive, Navne Alder og Jordbrug, derfor ingen optegnelse skeede De foregiver at ingen folk der ere til overs at angive til andres tjeneste og ieg troer saa med.”

“(...) nægtede samtlige Beboere af Strender for at angive Deres Alder Navne og Jordbrug, (...) Sysselmanden maatte altsaa afholde med optegnelse(...)”

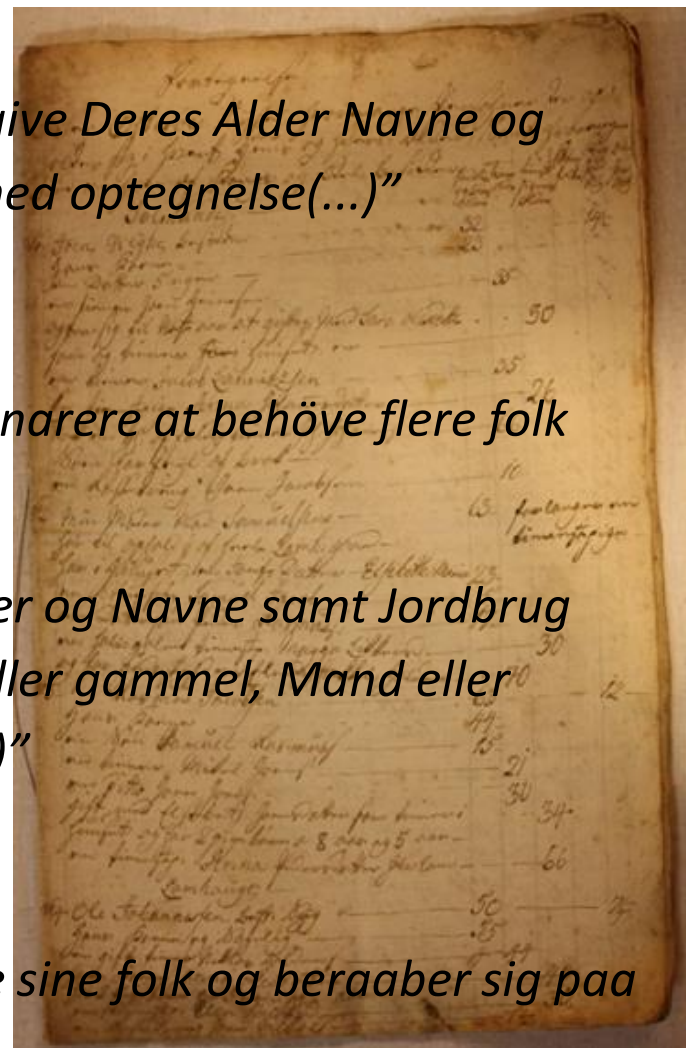
“(...) Sydergiöte gave samme Svar;

“(...) ligeledes Beboerne i Nordergjöte der anseer sig snarere at behöve flere folk end at kunde overlade til andre (...)”

“Fuglefiord samtlige nægtede for at angive Deres Alder og Navne samt Jordbrug som de anseer unyttig, da ingen er der, hverken ung eller gammel, Mand eller kvinde, anseer af Dem at være der til overs til Dem(...)”

“Leervigs Mænd gave samme svar (...)”

“Af alle Disse her anførte, anseer enhver sig at behöve sine folk og beraaber sig paa Alder, Sygdom etc: ujevnt er seer ieg (...)”

Fyribils niðurstøður

- ‘Trælalógsfatanin’ er primert grunda á ‘normativar’ keldur
- ‘Trælalógs-fatanin’ er vorðin sterkari við tíðini, primert grunda á tað sum er skriva í søgubókum frammanundan
- ‘Trælalógs-fatanin’ er vorðin sterkari við tíðini uttan at nýggj prógv
- Skjalarannsóknir vísa, at samtíðin sá ‘Fyriskipanina 1777’ sum eitt menningaramboð

Framtíðar søguskriving (!?)

Trælatunnin?

Staðarbindingarálit?

